

HİNDİSTAN'DA İNGİLİZ EGEMENLİĞİNİN GELECEKTEKİ SONUÇLARI

KARL MARX

Londra, Cuma, 22 Temmuz 1853

BU mektupta Hindistan konusudaki gözlemlerimi sonuçlandırmak niyetindeyim. İngiliz üstünlüğü Hindistan'a nasıl oldu da yerleşti? Büyük Moğolların üstün gücü, onların valileri tarafından kırıldı. Valilerin gücü Mahrattalar⁴⁶ tarafından kırıldı. Mahrattaların gücü Afganlar tarafından kırıldı, ve bunların hepsi de birbirleriyle savaşırken, İngiliz içeri daldı ve hepsine boyun eğdirdi. Öyle bir ülke ki, yalnızca müslümanlar ve hindular arasında bölünmekle kalmamış, kabileler arasında da, kastlar arasında da bölünmüş; öyle bir toplum ki, çatısı, bütün bireyleri arasındaki genel bir itmeden ve yapısal bir dışlayıştan ortaya çıkan bir dengeye dayandırılmış. Böyle bir ülke ve böyle bir toplum, istilanın yazgısal kurbanı değil miydi? Hindistan'ın geçmiş tarihi konusunda hiçbir şey bilmiyor olsaydık, şu anda bile, giderlerini Hindistan'ın karşıladığı bir Hindistan ordusu tarafından

İngiliz esareti altında tutulduğu gibi büyük ve kuşku duyulmaz bir olgu varolmayacak mıydı? Öyleyse Hindistan istila edilme yazgısından kaçamazdı, ve tüm geçmiş tarihi, böyle bir tarih varsa, ardarda uğradığı istilaların tarihidir. Hindistan toplumunun bir tarihi, hiç değilse bilinen bir tarihi yoktur. Onun tarihi dediğimiz şey, imparatorluklarını bu direnmeyen ve değişmeyen toplumun edilgin temeli üzerine kurmuş bulunan ve ardarda gelen davetsiz yabancıların tarihinden başka bir şey değildir. Demek ki, sorun, İngilizlerin Hindistan'ı fethetmeye hakları olup olmadığı değil, Türkler, Persler, Ruslar tarafından fethedilmiş Hindistan'ı, İngilizler tarafından fethedilmiş Hindistan'a yeğleyip yeğlemeyeceğimizdir.

İngiltere'nin Hindistan'da yerine getirmesi gereken ikili bir görevi vardır: biri yıkıcı, öteki yenileyici — eski asyatik toplumun ortadan kaldırılması, ve Asya'da batı toplumunun maddi temellerinin atılması.

Ardarda Hindistan'ı istila etmiş olan Araplar, Türkler, Tatarlar, Moğollar, tarihin değişmez bir yasası uyarınca uyruklarının üstün uygarlığı tarafından kendileri, barbar fatihler olarak, kısa zamanda *hintlileşmişlerdir*. İngilizler ilk üstün fatihlerdi ve dolayısıyla, hindu uygarlığına uzaktı. İngilizler, yerli toplulukları parçalaya parçalaya, yerli sanayinin kökünü kazıyarak ve yerli toplumda büyük ve yüce olan ne varsa hepsini yerlebir ederek, bu uygarlığı yıktılar. Hindistan'ın egemenlerinin tarihi, bu yıkımdan başka pek bir şey söylemiyor. Yenileme çalışması, bu yıkıntı yığını arasından zar zor seçilebiliyor. Ama gene de başlamıştır.

Çok katılmış ve çok uzağa yayılmış bulunan Büyük Moğollar döneminde hiç görülmeyen Hindistan'ın siyasal birliği, yeniden oluşmasının ilk koşuluydu. İngiliz kılıcının dayattığı bu birlik, şimdi elektrikli telgraf ile güçlenecek ve süreklilik kazanacaktır. İngiliz eğitim çavuşları tarafından örgütlenen ve eğitilen yerli ordu, Hindistan'ın kendi kendisini kurtarmasının ve önüne gelen ilk davetsiz yabancıya av olmaktan çıkışının *sine qua non*'uydu.* Asyatik topluma ilk

kez getirilmiş olan ve esas olarak Hintlilerin ve Avrupalıların ortak dölü tarafından yönetilen özgür basın, yeniden yapılanmanın yeni ve güçlü bir etkenidir. Bizzat *Zemindari* ve *Ryotvari*, iğrenç olsalar bile, toprakta iki ayrı özel mülkiyet biçimini gerektirmektedir — asyatik toplumun büyük *desideratum*'u** İngiliz gözetimi altında Kalküta'da gönülsüzce ve ihtiyatla öğrenim gören Hindistan yerlilerinden, hükümet etme gereklerine sahip ve Avrupa bilimini sindirmiş yeni bir sınıf doğmaktadır. Buhar, Hindistan'ı, Avrupa ile düzenli ve hızlı bir bağlantı içine sokmuş, Avrupanın belli başlı limanlarını tüm güneydoğu denizindeki limanlara bağlamış ve onu, durağanlığının ilk nedeni olan yalıtıklıktan kurtarmıştır. Demiryollarının buharlı gemilerle birleşmesiyle İngiltere ile Hindistan arasındaki uzaklığın zaman bakımından sekiz güne ineceği ve, bu bir zamanların efsane ülkesinin, böylece, fiilen batı dünyasına ekleneceği gün çok uzak değildir.

Büyük Britanya'nın yönetici sınıflarının, Hindistan'ın ilerlemesinde, bugüne kadar görüldüğü kadarıyla, yalnızca arızî, geçici ve istisnai bir çıkarı olmuştur. Aristokrasi, Hindistan'ı fethetmek, plutokrasi yağmalamak, ve manüfaktür oligarşisi (*millocracy*) ise yok pahasına satmak istemişlerdir. Ama konumları bugün değişmiştir. Manüfaktür oligarşisi, Hindistan'ın büyük bir üretici ülkeye dönüşmesinin kendileri için yaşamsal bir önem kazanmış olduğunu ve bunun sağlanması için ona, her şeyden önce, sulama ve iç ulaşım araçları armağan etmek gerektiğini keşfetti. Şimdi de Hindistan'ı bir demiryolu ağıyla donatmayı tasarlıyor. Ve bunu yapacak. Sonuçları önemsiz olsa gerektir.

Çeşitli ürünleri taşıma ve değişim araçlarının yetersiz olması nedeniyle Hindistan'ın üretici güçlerinin felce uğradığını herkes biliyor. Değişim araçlarının yetersiz oluşu yüzünden, doğal bolluk ortasında toplumsal yokluğu, Hindistan'da olduğu ölçüde bir başka yerde göremeyiz. İngiliz Avam Kamarasının bir komitesinin 1848'deki bir oturumunda, "tahı-

* Kaçınılmaz koşuluydu. —ç.

** İvedi gereksinmesi. —ç.

lin *quarter*'ı Kandedeş'te 6 şilin ile 8 şilin arasında satılırken, toprak yollar geçit vermediği için, Kandedeş'ten ikmal sağlama olanaklarından yoksun olan insanların açlıktan sokaklarda öldüğü Ponuh'ta tahılın 64 şilin ile 70 şilin arasında satılmakta" olduğu kanıtlanmıştı.

Demiryollarının getirilmesi, set yapımı için toprak gereken yerlerde sarnıçların oluşturulmasıyla ve suyun değişik yollardan nakledilmesiyle tarımsal amaçlara da hizmet edebilir. Doğuda çiftçiliğin *sine qua non*'u olan sulama, böylece, büyük çapta yaygınlaştırılabilir ve su kıtlığından doğan ve sık sık ortaya çıkan yerel açlıklar önlenmiş olur. Bu açıdan bakıldığında, demiryollarının genel önemi, sulanan toprakların Got yakınlarındaki bölgelerde bile, aynı bölgedeki sulanmayan topraklardan üç katı daha çok vergi ödediğini, on ya da oniki katı istihdam sağladığını, ve oniki ya da onbeş katı kâr getirdiğini anımsarsak, apaçık ortaya çıkar.

Demiryolları, askerî tesislerin oranlarının ve ikmal maliyetlerinin azaltılmasını sağlayacaktır. Fort St. William müstahkem mevki komutanı albay Warren, Avam Kamarasının bir özel komitesi önünde şöyle diyordu:

"Ülkenin uzak bölgelerinden bugün kaç günde ve hatta kaç haftada haber alınıyorsa o kadar saat içinde haber alın, ve birliklerle ve malzemeyle talimat gönderilmesinin daha kısa bir sürede gerçekleştirilmesinin olanaklılığı öyle pek fazla değer verilecek düşünceler değildir. Birlikler şimdiki kilerden daha uzak ve daha sağlıklı merkezlerde tutulabilir ve dolayısıyla hastalık yüzünden kaybolan birçok yaşam kurtarılabilirdi. Depolarda bu ölçüde malzeme bulundurmaya gerek kalmaz ve iklimin doğal etkisiyle çürüme ve yıkımla gelen kayıplar da önlenirdi. Birliklerin sayısı etkinlikleriyle doğrudan orantılı olarak azaltılabilirdi."

Biliyoruz ki, belediyeye ilişkin örgütlenme ve köy topluluklarının iktisadi temeli parçalanmış, ama en kötü özellikleri, toplumun birbirleri arasında bağlantı olmayan aynı tip-te atomlara dağılmasını sürdürmüştür. Köyün yalıtıklığı, Hindistan'da, yollardan yoksun olmaya, ve yollardan yok-

sunluk da köyün yalıtıklığını sürdürmesine neden olmuştur. Böylece, bir topluluk, öteki köylerle hemen hiçbir ilişki olmadan, toplumsal ilerleme için kaçınılmaz isteklerden ve çabalardan yoksun, olduğu gibi ve belirli bir iç rahatlığıyla varlığını sürdürmüştür. İngilizler, kendi kendilerine yeterli köylerin durgunluğunu bozarak, demiryollarından, iletişimden ve ilişkilerden doğan yeni gereksinimleri karşılıyor. Öte yandan, "demiryolu sisteminden etkilenen her köye, Hint köyünün babadan oğula geçen ve ücretli zanaatçılığının yeteneklerini ilkin ortaya serecek, ardından da eksikliklerini giderecek olan öteki ülkelerin buluşlarına ve aletlerine ilişkin bilgileri ve bunları elde etme araçlarını getirmek olacaktır." (Champan, *The Cotton and Commerce of India* [Pamuk ve Hindistan Ticareti].)

İngiliz manüfaktür oligarşisinin Hindistan'ı, kendi malleri için pamuğu ve öteki hammaddeleri daha düşük maliyetlerle elde etmek amacıyla, demiryollarıyla donattığını biliyorum. Ama demir ve kömüre sahip bir ülkenin gelişmesine makineyi bir kez soktunuz mu, onu, bunları imal etmekten alıkoyamazsınız. Demiryolu hareketinin ivedi ve o andaki gereksinimlerini karşılamak için zorunlu olan ve demiryollarıyla doğrudan ilişkisi olmayan sanayi kollarında da makinelerin kullanımının yayılmasını gerektiren bütün o sınıai süreçleri başlatmadan, koskoca bir ülkede, bir demiryolu ağının devam ettiremezsiniz. Demiryolu sistemi, bunun içindir ki, Hindistan'da, gerçekten de modern sanayinin öncüsü olacaktır. Tamamıyla yeni olan bu çalışmaya kendilerini alıştırmaları için Hintlilerin özel yeteneklere sahip olmalarına ve gerekli makine bilgisini edinmelerine bizzat İngiliz yetkililer ne denli izin verirlerse, bu, o denli kesin olacaktır. Buharlı makineleri çalıştırmak üzere yıllardır istihdam edilmekte oldukları Kalküta darphanesindeki yerli makinistlerin yetenekleri ve ustalıkları, Hardvar kömür bölgesindeki birkaç buharlı makinede çalışan yerliler, ve başka örnekler bol kanıt sunmaktadır. Doğu Hindistan Şirketinin önyargılarından büyük ölçüde etkilenmiş olmasına karşın, bay Camp-

bell'in kendisi de kabul etmek zorunda kalmıştır ki:

"... Hindistan halkının büyük bir kitlesi büyük bir *sınai enerjiye* sahiptir, sermaye biriktirmeye çok yatkındır, ve matematiksel zihin açıklığı ve hesapta ve pozitif bilimlerde yetenek bakımından olağanüstüdür." "Kavrayışları" diyor, "mükemmeldir".

Demiryolu sisteminin sonucu olan modern sanayi, Hindistan'daki kastların, Hint ilerlemesine ve Hint gücüne kesin engel olan Hint kastlarının dayandığı kalıtsal işbölümünü çözüştürecektir.

Bütün bununla, İngiliz burjuvazisi, Hindistan'da, ne halk yığınını özgürleştirmeye ne de toplumsal koşullarını maddi olarak iyileştirmeye zorlanacak, çünkü bu, yalnızca üretici güçlerin gelişmesine değil, halkın bunlara sahip olmasına da bağlıdır. Ama her ikisinin de gerçekleşmesinin maddi koşullarını yaratmaktan geri duramayacaktır. Burjuvazi daha fazlasını ne zaman yaptı? Burjuvazinin herhangi bir ilerlemeyi, bireyleri ve halkları kan ve çirkef içinde, sefalet ve aşağılanma içinde süründürmeden gerçekleştirdiği ne zaman görüldü?

Hindistanlılar, Büyük Britanya'da egemen sınıfların yerini sanayi proletaryasının kendisi alana dek, ya da Hintlilerin kendileri İngiliz boyunduruğunu tümüyle kırarak denli güçlenene dek, kendi aralarına İngiliz burjuvazisi tarafından ekilmiş yeni toplumun öğelerinin meyvelerini toplayamayacaklardır. Gene de, yumuşakbaşlı yerlileri prens Saltykov'un sözleriyle yinelersek, en alt sınıflarda olanların bile "*plus fins et plus adroits que les Italiens*"* olan, boyun eğişlerini bile sakin bir soylulukla karşılayan, doğal uyşukluklarına karşın kahramanlıklarıyla İngiliz subaylarını şaşırtmış olan, ülkeleri dilimizin, dinimizin kaynağı olmuş bulunan ve Jat'ta⁴⁷ eski Alman tipini ve Brahman'da eski Yunan tipini temsil eden bu büyük ve ilginç ülkenin, az ya da çok bir sürede yeniden oluştuğunu görmeyi güvenle umabiliriz.

* "İtalyanlardan daha kibar ve daha becerikli." Bkz: A. D. Saltykov, *Lettres sur l'Inde [Hindistan Üzerine Mektuplar]*, Paris 1848, s. 61. -Ed.

Hindistan konusunu bitirmek için birkaç noktaya daha değinmem gerek.

Saygın görünümeler üstlendiği ata yurdundan, peçesiz olarak ortaya çıktığı sömürgelelere geçen burjuva uygarlığın köklü ikiyüzlülüğü ve doğuştan gelen barbarlığı apaçık gözlerimizin önünde yayılıyor. Burjuvalar mülkiyet savunucusudurlar, ama Bengal'dekine, Madras'takine ve Bombay'dakine benzer bir tarımsal devrimi hiçbir devrimci parti başlatabildi mi? Açgözlülüklerini basit yolsuzluklarla doyuramayınca, bunlar, Hindistan'da, bizzat o büyük soyguncu lord Clive'nin sözlerini kullanacak olursak, iğrenç zorbalıklara başvurmadılar mı? Avrupa'da kamu borçlarının dokunulmazlığının kutsallığı üzerine lafebeliği ederlerken, Hindistan'da kendi özel tasarruflarını şirketin fonlarına yatırmış olan *racaların* temettülerine elkoymadılar mı? "Kutsal dinimizi" korumak bahanesi altında Fransız Devrimine karşı savaşım verirken, aynı zamanda, Hindistan'da, hıristiyanlığın yayılmasını yasaklamadılar mı, ve Orissa ve Bengal-tapınaklarına akan hacıların sırtından para kazanmak için Juggernat⁴⁸ tapınağındaki cinayet ve fuhuş ticaretine el atmadılar mı? "Mülkiyet, Düzen, Aile ve Din" adamları işte bunlardır.

Avrupa kadar geniş ve 150 milyon akrılık yüzeyi olan Hindistan gibi bir ülke açısından düşünüldüğünde, İngiliz sanayisinin yıkıcı etkileri açık ve şaşırtıcıdır. Ama unutmamalıyız ki, bunlar, şimdi kurulmuş bulunan tüm üretim sisteminin ancak organik sonuçlarıdır. Bu üretim, sermayenin yüce egemenliğine dayanıyor. Sermayenin merkezileşmesi, sermayenin bağımsız bir güç olarak varolabilmesi için zorunludur. Bu merkezileşmenin dünya pazarları üzerindeki yıkıcı etkisi, halen her uygar kentte etkin olan ekonomi politiğin doğasındaki organik yasaları en devasa boyutlarda ortaya sermekten başka bir şey yapmaz. Tarihin burjuva dönemi, yeni dünyanın maddi temelini yaratmak zorundadır — bir yanda, insanoğlunun karşılıklı bağımlılığı üzerine kurulmuş bulunan evrensel karşılıklı ilişkiyi ve bu ilişkinin araç-

larını; öte yanda, insanın üretici güçlerinin geliştirilmesini ve maddi üretimin doğal araçlarının bilimsel bir biçimde yönetilmesine dönüştürülmesini. Jeolojik devrimler yeryüzünü nasıl yarattıysa, burjuva sanayisi ve ticareti de yeni bir dünyanın maddi koşullarını öyle yaratırlar. Büyük bir toplumsal devrim, burjuva çağının sonuçlarına, dünya pazarına ve modern üretici güçlere egemen duruma geldiği zaman ve bunları en ileri halkların ortak denetimine bağımlı kıldığı zaman, insanlığın ilerleyişi, yaşam suyunu yalnızca boğazlanmış insanların kafatasından içen o korkunç putatapıcınıninkine benzemekten çıkacaktır.

22 Temmuz 1853'te Marx tarafından yazıldı.

New-York Daily Tribune,

n° 3840, 8 Ağustos 1853

İmza: *Karl Marx*